

Is er een probleem met onafhankelijkheid in de belastingwetenschap?

Verslag van de ledenvergadering van de Vereniging voor Belastingwetenschap over wetenschappelijke onafhankelijkheid, gehouden op 24 juni 2021 in Den Haag.

F.M. Witpeerd¹

1 Opening – Peter Essers²

Voorzitter Essers opent de bijeenkomst met een aantal huishoudelijke mededelingen en meldt aan de leden dat er journalisten (digitaal) aanwezig zijn bij deze algemene ledenvergadering die in het teken staat van de wetenschappelijke onafhankelijkheid.

Hij merkt op dat de vereniging de discussie over de dubbele petten uiteraard met zeer veel interesse volgt. Het onderwerp is opnieuw op de agenda gekomen naar aanleiding van de oratie van Vleggeert³. Het levendige debat is daarna in columns en andere bijdragen voortgezet. De vraag die in het wetenschappelijke gedeelte van deze vergadering van de Vereniging centraal staat is: is er een probleem met de wetenschappelijke onafhankelijkheid in de fiscaliteit? En als er inderdaad een probleem is, hoe moet dat probleem dan worden aangepakt? Mocht er (nog?) geen probleem zijn met de onafhankelijkheid van belastingwetenschappers dan komt de vraag op hoe we dat zo kunnen houden, aldus Essers.

2 Inleiding – Ton Hol⁴

De inleiding voor de debatmiddag wordt verzorgd door Hol, opdat het debat breder wordt getrokken dan de fiscaliteit. Hol memoreert aan het jaar 2004 waarin twee documenten verschenen over wetenschappelijke onafhankelijkheid. Vanuit de rechterlijke macht verscheen de Leidraad onpartijdigheid van de rechter⁵ en de universiteiten kwamen, na een aantal affaires, met de Gedragscode wetenschappelijke integriteit⁶. Toen beide documenten verschenen werden ze door de achterban op eenzelfde wijze onthaald. Ongeveer de helft van de rechters en wetenschappers kwam opdagen en bij de bespreking van de documenten wierp ongeveer de helft van de aanwezigen de vraag op waarom de Leidraad en de Gedragscode geïntroduceerd werden: er was toch immers geen probleem. Die houding is tegenwoordig wel anders stelt Hol: zowel in de rechterlijke macht als aan de universiteiten staat onafhankelijkheid op de agenda en zijn ook diverse initiatieven ontplooid om die onafhankelijkheid te waarborgen. Dit zegt volgens Hol iets over het huidige tijdsgewricht. We leven in een democratie waarin instituties kritisch tegen het licht worden gehouden. Het vertrouwen in instituties als de rechterlijke macht en de universiteit is niet meer vanzelfsprekend.

---

¹ Medewerker bij het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad. Dit verslag is geschreven op persoonlijke titel.

² P. Essers, voorzitter van de Vereniging voor Belastingwetenschap, hoogleraar belastingrecht aan Tilburg University en senator in de Eerste Kamer voor het CDA.

³ J. Vleggeert, *Over onafhankelijkheid, de verschraving van het fiscale debat en wat we daaraan kunnen doen (oratie Leiden, 30 oktober 2020)*. Link:

<https://www.medewerkers.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/rechtsgeleerdheid/fiscaal-en-economische-vakken/belastingrecht/oratie-vleggeert.pdf>

⁴ A.M. Hol, hoogleraar Encyclopedie van het recht en Rechtsfilosofie aan de Universiteit Utrecht.

⁵ Thans *Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties in de rechtspraak (januari 2014)*, link:

<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-onpartijdigheid-en-nevenfuncties-in-de-rechtspraak-januari-2014.pdf>.

⁶ Thans *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit (2018)*, link:

<https://www.vsnul.nl/files/documenten/Nederlandse%20gedragscode%20wetenschappelijke%20integriteit%202018.pdf>.

Hol houdt de deelnemers vervolgens een aantal principes uit de Gedragscode voor die naar zijn mening relevant zijn voor onafhankelijkheid. In de eerste plaats moet volgens de code een wetenschapper bij zijn onderzoek louter en alleen geleid worden door wetenschappelijke overwegingen, dus niet door politieke of commerciële overwegingen. Waarom dit principe van onafhankelijkheid belangrijk is bij het bedrijven van wetenschap wordt geïllustreerd door een aantal andere principes. Hol noemt de zorgvuldigheid. Voor een empiricus is het van belang dat de data zorgvuldig tot stand komt: het negeren van onwelgevallige data is natuurlijk uit den boze. Voor een jurist betekent zorgvuldigheid in wetenschappelijk onderzoek dat zo veel mogelijk argumenten zo goed mogelijk benoemd en afgewogen worden, dus geen *cherry picking*.

In het verlengde hiervan noemt Hol het principe van eerlijkheid. Volgens de Gedragscode houdt eerlijkheid onder andere in dat wordt ingegaan op alternatieven en dat tegenargumenten serieus genomen worden. Het wegmoffelen van tegenargumenten in de voetnoten van een proefschrift is – zo memoreert Hol – niet eerlijk. Onafhankelijkheid is belangrijk omdat een wetenschapper daarmee eenvoudiger kan voldoen aan de principes van zorgvuldigheid en eerlijkheid.

Tot slot noemt hij het principe van transparantie. Een wetenschapper moet laten zien hoe zijn conclusies tot stand zijn gekomen. Daarnaast moet een wetenschapper duidelijk zijn als er derden zijn die mogelijk belang hebben bij het onderzoek. Die duidelijkheid is belangrijk omdat voor een lezer van het onderzoek kenbaar moet zijn dat een bepaalde denkrichting van de wetenschapper wellicht gestuurd is door het belang van een derde. Aan de hand van die informatie kan een wetenschapper immers aan de tand worden gevoeld door collega's en anderen. Hiermee zijn we, aldus Hol, beland bij de kern van wetenschappelijk onderzoek: kritiek.

Hoewel de meeste wetenschappers integer zijn, blijft kritiek soms een heikel punt. De geest is immers zwak; men wil zo gemakkelijk mogelijk bij de verwachte resultaten uitkomen. Daarom is het belangrijk dat in de wetenschap kritiek wordt georganiseerd. In de geneeskunde wordt bijvoorbeeld gepleit voor *open science*, wat inhoudt dat door wetenschappers verzamelde data wordt gedeeld met de rest van de wetenschappelijke gemeenschap. In de eerste plaats om dubbelwerk te voorkomen maar daarnaast om elkaar te kunnen controleren. Op dit punt maakt Hol een vergelijking met de rechtspraak. Kritiek is in de rechtspraak ingebouwd. Rechtspraak leeft bij tegenspraak. Er is een partij die iets eist en daarnaast is er altijd een partij die de mogelijkheid krijgt om te reageren. Zoals Cicero – volgens Hol wellicht iets te simpel – voorstelde: wie de waarheid wil vinden moet tegenspraak organiseren.

Dan komt Hol toe aan de dubbele-petten-problematiek, die volgens hem neerkomt op een probleem over schijn van partijdigheid. Hij wil een aantal nuanceringsaanbrengen in de discussie. In de eerste plaats speelt de problematiek ten aanzien van onafhankelijkheid niet alleen bij deeltijdhoogleraren. Zo komt dit onderwerp ook vaak op bij opdrachtonderzoek, waarbij het onderzoek (deels) wordt gefinancierd met geld uit de samenleving. Als voorbeeld noemt Hol een gedragsonderzoek naar de vraag of het drinken van RedBull resulteert in het drinken van meer alcohol. Deze veronderstelling leefde in de Amerikaanse samenleving en daarom heeft RedBull onderzoek naar die vraag gefinancierd. Het resultaat van het onderzoek onder 1500 jongeren is dat jongeren die in het weekend RedBull drinken relatief minder alcohol drinken dan de jongeren die geen RedBull drinken. Na publicatie van de resultaten, kwam onder andere de Telegraaf met een kop: "Universiteit Utrecht steeds positief over RedBull". Een onderzoekscommissie waaraan Hol deelnam kwam echter tot de conclusie dat er niets mis was met het onderzoek. Dit voorbeeld geeft volgens Hol aan dat opdrachtonderzoekers al heel snel de schijn van partijdigheid hebben en daarom is het heel belangrijk dat zij heel transparant zijn over de financiering van het onderzoek.

Naast opdrachtonderzoek speelt de schijn van partijdigheid ook bij vakgroepen die een duidelijk visie hebben ontwikkeld ten aanzien van een probleem. Zulke vakgroepen worden soms niet serieus

genomen door collega's omdat volgens hen de uitkomsten op voorhand al te voorspellen waren. Daarnaast hebben vakgroepen die een bepaalde school of stroming aanhangen soms ook moeite om hun onderzoek te financieren, aldus Hol.

Dubbele petters hebben volgens de spreker een voordeel. Zij spelen een belangrijke rol in het afstemmen van wetenschappelijk onderzoek op problemen die in de praktijk en samenleving spelen. Die afstemming tussen wetenschap en samenleving is belangrijk omdat de samenleving niet accepteert dat er alleen maar fundamenteel onderzoek wordt gefinancierd. Een initiatief om die afstemming meer gestalte te geven is de Nationale Wetenschapsagenda⁷. Ook de wetenschappers die naast hun onderzoek werkzaam zijn in de praktijk vervullen in dat kader een belangrijke rol. Zij weten wat er in de wetenschap mogelijk is en kunnen dat koppelen aan problemen die in praktijk spelen.

Een ander argument vóór dubbele petters in de rechtswetenschap is volgens Hol gelegen in het feit dat de rechtenstudie nog altijd een beroepsopleiding is. Docenten die in de praktijk werkzaam zijn kunnen studenten beter klaarstomen voor die praktijk.

Hol rondt af met de observatie dat de problematiek met betrekking tot de onafhankelijkheid van de deeltijd-wetenschappers in de fiscaliteit niet op zichzelf staat; deze problematiek speelt ook in andere disciplines en ook met betrekking tot andere vormen van afhankelijkheid. De vraag die wat hem betreft centraal moet staan in de discussie is: hoe organiseert de fiscale wetenschap kritiek en tegenspraak. Hol noemt vaktijdschriften en de dialoog tussen belastingwetenschappers met een verschillende achtergrond – belastingadvies, belastingdienst, belastingwetenschap – als belangrijkste aanzetten tot die kritiek en tegenspraak. Tot slot benadrukt Hol het belang van transparantie door wetenschappers over eventuele afhankelijkheden, omdat openheid cruciaal is voor het behoud van het vertrouwen van de kritische samenleving in de wetenschap.

3 Debatronde 1: wetenschappers

Debatleider Beukers-van Dooren⁸ roept de deelnemers aan de eerste debatronde op om plaats te nemen in het panel met daarin twee wetenschappers met een enkele pet en twee wetenschappen met een dubbele pet.

3.1 Jaap Zwemmer⁹

Zwemmer krijgt als eerste de mogelijkheid om zijn visie op het probleem toe te lichten. Het probleem van de dubbele petten beperkt zich volgens de spreker niet tot de fiscale wetenschap, maar de deeltijd-wetenschapper die ook werkzaam is in de belastingadviespraktijk is wel een veel voorkomend fenomeen. Dit komt volgens Zwemmer omdat deze combinatie lucratief kan zijn: lucratief voor de wetenschapper vanwege de uitstekende arbeidsvoorwaarden; lucratief voor het belastingadvieskantoor omdat de hoogleraarstitel immers gezag en – naar inschatting van de spreker – een hoger uurtarief met zich brengt. Ten slotte is het lucratief voor de universiteit omdat een dubbele petter waardevolle praktijkervaringen kan gebruiken in zijn onderwijs.

De vraag of een deeltijdhoogleraar onafhankelijk is als hij naast zijn wetenschappelijke werkzaamheden cliënten voorziet van belastingadvies wordt volgens Zwemmer terecht gesteld. Het bestaan van dubbele petten in de fiscaliteit is een objectief gegeven, net als het feit dat een opvatting van een hoogleraar schadelijk kan zijn voor een cliënt. Een mening van een hoogleraar die zijn eigen advies, of een advies van het kantoor waaraan hij of zij verbonden is, ondermijnt kan die hoogleraar voor een dilemma plaatsen. De spreker heeft de indruk dat dubbele petters in dergelijke gevallen vaak kiezen om te zwijgen, terwijl ze die zelfcensuur niet hadden toegepast als ze niet

---

⁷ Link: <https://wetenschapsagenda.nl/>

⁸ A.F.M.Q. Beukers, bestuurslid Vereniging voor Belastingwetenschap en raadsheer bij de Hoge Raad.

⁹ J.W. Zwemmer, Emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

verbonden waren aan een belastingadviespraktijk. Zwemmer merkt op dat hij geen enkele aanwijzing heeft dat er dubbele petters zijn die standpunten verkondigen die in het belang van hun cliënten zijn terwijl ze daar wetenschappelijk niet achter staan. De spreker meent wel aanwijzingen te zien van de eerder genoemde zelfcensuur. Zo is er in het wetenschappelijke discours opvallend weinig gediscussieerd over de cv-bv-constructies in verhouding met de Verenigde Staten. Dergelijke constructies waren bij de spreker – enkele petter – onbekend tot dat een collega – dubbele petter – hem hier op wees. De wetenschappelijke integriteit van dubbele petters staat volgens Zwemmer niet ter discussie, maar het voorbeeld van de cv-bv-structuur illustreert wel het probleem van zelfcensuur.

De oplossing voor dit probleem is volgens de spreker gelegen in het aanstellen van meer voltijdshoogleraren. Voor een optimale beoefening van de fiscale wetenschap is een vaste kern van voltijdse of nagenoeg voltijdse onderzoekers noodzakelijk. De aanstelling van deeltijdwetenschappers met waardevolle inbreng uit de praktijk is ook noodzakelijk, maar ondergeschikt aan de voltijdaanstellingen, aldus Zwemmer. Dit komt onder andere omdat – in zijn ervaring – vooral de voltijdshoogleraren de begeleiding van promovendi op zich nemen en de bestuursfuncties vervullen. Die promotietrajecten en bestuursfuncties zijn essentieel voor het functioneren van universiteiten als wetenschappelijke instellingen.

3.2 *Jan Bouwman*¹⁰

Bouwman sluit zich voor een groot deel aan bij de voorgaande spreker. De kwestie van de dubbele petten speelt op de Rijksuniversiteit Groningen in meer disciplines dan alleen de belastingwetenschap. Bovendien zijn er verschillende vormen van dubbele petten. In de Groningse vakgroep komen drie combinaties voor: adviseur-wetenschapper, rechter-wetenschapper, belastingambtenaar-wetenschapper.

De persoonlijke ervaring van de spreker is dat vooral de combinatie belastingdienstambtenaar en wetenschapper zorgt voor zwijgzaamheid van de wetenschapper. Maar – zo tekent Bouwman hierbij aan – de ervaring zou ook gevormd kunnen worden doordat belastingadviseur hun zwijgzaamheid subtieler of handiger weten te verbergen. Het valt hem op dat hij regelmatig tegen het probleem aanloopt van een belastingambtenaar-wetenschapper die vanwege bepaalde gevoeligheden bij de Belastingdienst niet mag schrijven over een bepaald onderwerp. Hoewel de ervaringen met rechter-wetenschapper beperkter is, ziet de spreker bij die combinatie minder problemen met betrekking tot zelfcensuur. Over het algemeen heeft Bouwman niet het gevoel dat er onder de dubbele petters veel onderwerpen opzettelijk worden verzwegen.

De Rijksuniversiteit Groningen onderschrijft uiteraard de uitgangspunten van eerlijkheid en transparantie zoals die zijn neergelegd in de Gedragscode. In evaluatiegesprekken met werknemers van de universiteit worden deze uitgangspunten ook behandeld en wordt dus ook gesproken over wetenschappelijke integriteit. Transparantie en de dialoog zijn volgens Bouwman het belangrijkste om die wetenschappelijke integriteit, waaronder onafhankelijkheid, te waarborgen.

3.3 *Stef van Weeghel*¹¹

Van Weeghel start zijn betoog met de aanbeveling om meer fulltime hoogleraren aan te stellen. Nu zijn die fulltimers in de minderheid en meer diversiteit tussen full- en parttime hoogleraren komt de fiscale wetenschap ten goede. Belastingadviseur-wetenschappers zijn volgens de spreker immers geneigd om onderzoek te doen in het veld waarin zij in de praktijk ook werkzaam zijn. Voor meer voltijdshoogleraren is meer geld nodig. Het is niet zelden dat deeltijdshoogleraren extern worden gefinancierd en dat de wetenschappelijke staf om niet onderzoek en onderwijs verzorgd. Overigens

---

¹⁰ J.N. Bouwman, hoogleraar belastingrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen.

¹¹ S. van Weeghel, hoogleraar internationaal belastingrecht aan de Universiteit van Amsterdam, global tax policy leader PwC, chair Board of Trustees IBFD.

zij de enorme inzet, ook van de onbezoldigde deeltijders geprezen. Het verzorgen van onderwijs, begeleiden van scripties, beoordelen van tentamens is doorgaans een dankbare, maar ook zware taak.

In de tweede plaats betoogt Van Weeghel dat de wetenschap gebaat is bij dubbele petters. Het maakt de wetenschap en het onderwijs rijker doordat zij worden gevoed met ervaringen uit de praktijk. Ten derde wijst de spreker erop dat ook dubbele petters gehouden zijn aan de op de universiteit geldende regels over integriteit en transparantie. Hij geeft aan dat er in de fiscale literatuur wel eens artikelen verschijnen – vaak niet van een hoogleraar – waarin een onderwerp eenzijdig wordt belicht of waarin wordt nagepleit naar aanleiding van een verloren procedure. Maar er zijn volgens Van Weeghel geen aanwijzingen dat de wetenschappelijke productie van deeltijds wetenschappers c.q. het onderwijs structureel eenzijdig is of structureel het belang van een achterban dient. De andere suggesties in recente rapporten en in de oratie van Vleggeert bevatten geen begin van bewijs, aldus van Weeghel. Het zou volgens de spreker interessant zijn als deze rapporten en oratie getoetst zouden worden aan de Gedragscode wetenschappelijk integriteit.

De geschiedenis van de Nederlandse fiscale wetenschap kent – zo werpt de spreker ten vierde op – vele belangrijke figuren die gelijk- of volgtijdig werkzaam zijn geweest in de belastingadviespraktijk, bij de Belastingdienst, de Hoge Raad en als Staatssecretaris van Financiën. De spreker noemt Hofstra, Bartel, Feteris en Nootboom. Van Weeghel memoreert dat laatstgenoemde als vennoot verbonden is geweest aan belastingadvieskantoor, maar als Staatssecretaris de fiscale wetgeving heeft aangescherpt door bijvoorbeeld de introductie van het fictief rendement voor aandelen in buitenlandse beleggingsmaatschappijen¹².

De spreker sluit af met een persoonlijk noot. In zijn proefschrift heeft hij de problemen omtrent misbruik van belastingverdragen uiteengezet.¹³ In het geschrift heeft Van Weeghel ook oplossingen aangedragen om misbruik van belastingverdragen tegen te gaan. Ten slotte merkt de spreker nog op dat hij in de commissie Van Rooy afschaffing van de liquidatieverliesregeling heeft bepleit, zich later hard heeft gemaakt voor de objectvrijstelling in de vennootschapsbelasting en dat hij met collega's Engelen en Vording heeft gepleit voor defiscalisering van groepsvorderingen. Voorts was hij als voorzitter van de Studiecommissie Belastingstelsel mede verantwoordelijk voor een aantal aanbevelingen waaronder de vermogensaftrek en -bijtelling. Tegen die achtergrond vindt de spreker het pijnlijk om te vernemen dat wetenschappers met een dubbele pet, zoals hij, *persona non grata* zijn als het gaat om het door de regering inwinnen van fiscaal advies of het zitting hebben in fiscale adviescommissies.

3.4 Tom Berkhout¹⁴

Berkhout heeft twee invalshoeken voor zijn verhandeling. In de eerste plaats stipt hij de onafhankelijkheid binnen de Belastingdienst aan. De spreker verklaart dat voor hem geen enkel rechtswetenschappelijk thema taboe is en dat hij zich vrij voelt om te schrijven wat hij wil. Het Ministerie van Financiën gaat professioneel om met wetenschappelijke publicaties van ambtenaren. Zo memoreert de spreker de publicatie van zijn proefschrift¹⁵ die leidde tot Kamervragen. Het ministerie vond dit geen enkel probleem zolang duidelijk is dat het om een persoonlijke wetenschappelijke mening gaat. Berkhout merkt op dat wetenschappers die werkzaam zijn bij de Belastingdienst wel moeten oppassen dat een wetenschappelijk standpunt niet tegen hen gebruikt wordt door belastingplichtigen en hun adviseurs. Daarnaast past hij zelfcensuur toe. Hoewel hij een duidelijke mening heeft over hetgeen thans gaande is binnen de Belastingdienst, laat hij zich daar

---

¹² Art. 29a Wet IB 1964.

¹³ S. van Weeghel, *The improper use of tax treaties – with particular reference to the Netherlands and the United States* (diss. UvA), Londen, Den Haag, Boston: Kluwer Law International 1998.

¹⁴ T.M. Berkhout, hoogleraar Real Estate aan Nyenrode Business Universiteit en werkzaam bij de Belastingdienst.

¹⁵ T.M. Berkhout, *Fiscaal afschrijven op vastgoed* (diss. UvA), Deventer: Kluwer 2002.

niet over uit. Maar dat thema heeft op zich ook niet veel te maken met belastingwetenschap, aldus Berkhout. Ten aanzien van maatschappelijk controversiële onderwerpen zal hij de Staatssecretaris niet voor de voeten lopen en eventuele kennis over aanstaande wetgeving houdt hij voor zich. Dat is volgens Berkhout vanzelfsprekend, want dat is inherent aan zijn baan bij de Belastingdienst. Ten slotte merkt hij over de interne onafhankelijkheid op dat hij betrokken ambtenaren inseint als hij een prominent fiscaal thema wil behandelen in een publicatie.

De externe onafhankelijkheid komt voor de spreker onder andere aan de orde wanneer hij les geeft aan belastingadviseurs. Bij die gelegenheden legt Berkhout zijn oor te luister voor verhalen uit de praktijk en die achtergrond-informatie neemt hij mee in zijn werk als ambtenaar, zeker ook ten faveure van belastingplichtigen. Belastingwetenschappers moeten soms een doorgesloten stelling innemen, opdat de discussie in de fiscaliteit wordt aangezwengeld. In dergelijke situaties ergert Berkhout zich zeer sterk aan de kritiek van een rechtsgeleerde dat hij zich als belastingdienstambtenaar schuldig zou maken aan fiscale grensverkenning. Een criticaster geeft dan aan dat hij zijn wetenschappelijke mening eerst aan de beleidsmakers van het ministerie voor zou moeten leggen. Die kritiek ziet Berkhout als problematisch, maar dat is volgens hem dan ook het enige probleem. Voor het overige vindt hij de dubbele-petten-discussie overbodig en vooral voer voor journalisten om een fiscaal relletje uit te lokken. Volgens hem weet de lezer wat de achtergrond is van de schrijver van een publicatie en de lezer moet die informatie gebruiken als hij de inhoud van de publicatie tot zich neemt. Als er al een probleem is met dubbele petten dan zou – zo merkt Berkhout afsluitend op – veeleer gekeken moeten worden naar rechters die ook belastingadviseur zijn. Die nemen immers beslissingen.

3.5 Vragen

Als eerste stelt debatleider Beukers-van Dooren de vraag aan Zwemmer of belastingwetenschappers die werkzaam zijn bij de Belastingdienst vrij zijn in hun keuze om artikelen te publiceren. Hij antwoordt dat zijn ervaring als *FED*-redacteur is dat het ministerie – meer dan eens – ambtenaren heeft verboden om te publiceren. Hoewel Zwemmer verwacht dat dergelijke kwesties nu subtieler aangepakt zullen worden, zal dat beleid naar zijn verwachting nog niet geheel verdwenen zijn. Berkhout herhaalt dat hij niets voorlegt aan het ministerie, maar – zoals hij eerder heeft gezegd – beperkt hij zich wel in de onderwerpen waarover hij publiceert.

De debatleider legt vervolgens aan Van Weeghel de vraag voor hoe hoogleraren moeten handelen als zij aangehaald worden in de niet-wetenschappelijke media, zoals de krant. Van Weeghel geeft aan dat transparantie altijd belangrijk is en dat dus ook bij een quote in de krant vermeld zou moeten worden met welke achtergrond een hoogleraar naar een onderwerp kijkt.

Haasnoot¹⁶ merkt op dat Zwemmer en Van Weeghel in hun bijdrage hebben aangegeven dat zij meer fulltime hoogleraren zouden willen zien. Zij vraagt zich vervolgens af hoe die fulltime hoogleraren op de hoogte kunnen komen van wetenschappelijke vragen die spelen in de praktijk zoals bijvoorbeeld over de cv-bv-structuren. Zwemmer erkent dat deeltijdshoogleraren een belangrijke rol vervullen in het aanpakken van praktische vraagstukken, maar dit neemt volgens hem niet weg dat er op dit moment een wanverhouding is tussen het aantal deel- en voltijdshoogleraren. Van Weeghel vindt, als belastingwetenschapper, structuren op zich geen onderzoeksthema. Hij laat zich leiden door het vigerende onderzoeksprogramma. Concrete casusposities komen in zijn wetenschappelijke werk voornamelijk aan de orde bij zijn annotaties in de *BNB* en daarin neemt hij geen blad voor de mond.

---

¹⁶ A. Haasnoot, advocaat-belastingkundige bij FT-advocaten te Amsterdam.

De Goede¹⁷ merkt op dat inclusiviteit in de belastingwetenschap belangrijk is en dat hij tegen uitsluiting is. Transparantie over de verschillende functies die een persoon vervult, is volgens hem voldoende om een eventueel probleem met dubbele petten te ondervangen. Alle panelleden onderschrijven het belang van transparantie.

Staatssecretaris Vijlbrief heeft aangegeven dat hij dubbele petters geen zitting meer wil laten nemen in commissies die het ministerie adviseren. Bouwman laat weten, na een vraag van Beukers-Van Dooren, dat hij het niet eens is met dat beleid. Hij meent dat het opnemen van zowel enkele als dubbele petters tot een evenwichtigere verdeling van commissieleden zou leiden. Van Weeghel en Zwemmer sluiten zich hier bij aan. Berkhout vraagt zich in aanvulling daarop af of het een goed idee is als er meer hoogleraren die werkzaam zijn bij de Belastingdienst deel zouden nemen aan dergelijke commissies.

Witpeerd refereert aan de opmerking van Van Weeghel dat er geen begin van bewijs is geleverd dat er een probleem is met dubbele petters en vraagt hoe dergelijk bewijs geleverd kan worden. Van Weeghel antwoordt dat het begint met de vraag of er een probleem is en dat er vooral moet worden toegezien op het naleven van de integriteits- en gedragsregels door de belastingwetenschappers en dat er, zoals Hol heeft aangegeven, tegenspraak georganiseerd wordt.

4 Inleiding - Jan Vleggeert¹⁸

Vleggeert begint zijn bijdrage met een verwijzing naar een blog van Gunn met de titel: “Dubbele petten: waar zijn de vrouwen? Diversiteit in het dubbele pettendebat is bizar slecht”.¹⁹ De onafhankelijkheid van vrouwelijke belastingwetenschappers is niet beter dan die van hun mannelijke collega’s, maar Gunn heeft geconstateerd dat vrouwen ondervertegenwoordigd zijn aan de top van de Nederlandse fiscaliteit. Gunn heeft in haar blog uit 2016 geschreven dat dit gebrek aan diversiteit minstens even schadelijk is als de dubbele petten. In 2021 is de vraag “waar zijn de vrouwen?” nog steeds actueel, constateert Vleggeert. Behalve de debatleider zijn er – zo merkt hij op – immers geen vrouwelijke deelnemers aan deze debatmiddag. Het antwoord van het bestuur van de Vereniging dat er is gezocht naar vrouwelijke deelnemers, maar dat die niet zijn gevonden vindt Vleggeert niet bevredigend. Hij constateert dat de collegebanken al jaren gelijk verdeeld worden tussen mannelijke en vrouwelijke studenten en dus is er geen excuus voor eenzijdig samengestelde panels zoals die vanmiddag debatteren. Vleggeert geeft toe dat hij heeft overwogen om niet deel te nemen aan deze middag vanwege het gebrek aan diversiteit, maar hij meent dat hij als aanstichter van het debat over de dubbele petten niet weg kan blijven. Wel heeft hij twee voorwaarden gesteld aan zijn deelname. In de eerste plaats vindt Vleggeert het belangrijk dat het wetenschappelijke gedeelte van de bijeenkomst openbaar en toegankelijk voor journalisten is. Het thema van dubbele petten is immers ook opgepikt door de media en politiek en daarom is het volgens hem van belang dat de buitenwacht kennis kan nemen van hetgeen tijdens de bijeenkomst gedeeld wordt. In de tweede plaats heeft Vleggeert gevraagd om een volwaardige plaats in het programma met voldoende spreektijd.

Op basis van de reacties op zijn oratie kan het beeld ontstaan dat die rede volledig gewijd was aan de dubbele-pettenproblematiek. Dit is echter niet het geval, aldus Vleggeert. Ook het maatschappelijk ongenoegen over belastingontwijking door multinationals en de rol die belastingadviseurs daarin spelen heeft hij aangestipt. Omdat de fiscale opleiding met belastinggeld worden gefinancierd kan volgens hem de terechte kritiek opkomen dat die opleidingen – overdreven gesteld – studenten klaarstomen tot adviseurs die belastingontwijking faciliteren. Hij maakt zich

---

¹⁷ J.J.P. de Goede, werkzaam bij het IBFD en verbonden aan Łodz University in Polen, Renmin University of China in Beijing en de Finance University of the Government of the Russian Federation in Moskou.

¹⁸ J. Vleggeert, hoogleraar belastingrecht aan de Universiteit Leiden.

¹⁹ Link: <https://artikel104.nl/dubbele-petten-waar-zijn-de-vrouwen/>.

zorgen over de constatering die sommige voorgaande sprekers deden dat de fiscale opleiding is verworpen tot een beroepsopleiding.

Daarnaast was de oratie inderdaad gewijd aan de onafhankelijkheid van deeltijdshoogleraren die ook betrekkingen hebben bij bijvoorbeeld een belastingadvieskantoor, aldus Vleggeert. Volgens hem zullen hoogleraren terughoudend zijn met het openbaren van wetenschappelijke standpunten die onwelgevallig zijn voor cliënten van het kantoor waaraan zij verbonden zijn. Dit leidt er naar zijn mening toe dat bepaalde onderwerpen niet of onvoldoende aan bod komen in het wetenschappelijke discours. Bovendien heeft de spreker de indruk dat het standpunt dat in voordeel is van de cliënt oververtegenwoordigd is in de fiscale wetenschap. Het schort aan diversiteit in de belastingwetenschap. Kritische maatschappelijke geluiden dienen ook gehoord te worden.

Dit onderdeel van de oratie heeft tot veel reacties geleid en Vleggeert geeft aan de criticasters toe dat er ruimte is voor nader onderzoek naar de omvang van het probleem. Tegelijkertijd meent hij dat zijn argumenten voldoende zijn voor de aanname dat er een probleem is. Verder gaat hij in op het argument dat de vermenging van wetenschap en politiek kan leiden tot partijdigheid. Als dat zich voor zou doen, is dat ook ongewenst. Maar – zo tekent hij daarbij aan – een eventueel probleem bij vermenging tussen wetenschap en politiek is geen argument om de dubbele-petten-discussie te laten rusten. Ook onderschrijft Vleggeert het punt dat dubbele petters een waardevolle toevoeging zijn voor de fiscale vakgroepen. Dit neemt volgens de spreker niet weg dat er wel erg veel medewerkers van de fiscale vakgroepen werkzaam zijn als belastingadviseur. Hij is van mening dat de dubbele petters niet per se hoogleraar hoeven te zijn om waardevol te zijn voor de vakgroep. Aan hoogleraren mogen hogere eisen worden gesteld dan aan andere wetenschappelijke medewerkers, ook ten aanzien van onafhankelijkheid, aldus Vleggeert. De geluiden van politici dat zij fiscale hoogleraren niet meer serieus nemen is volgens de spreker slecht voor het aanzien van de belastingwetenschap. Ten slotte draagt hij als oplossing aan dat er meer fulltime aanstellingen komen in de fiscale vakgroepen van de Nederlandse universiteiten. De fiscale hoogleraar van de toekomst heeft – zo sluit Vleggeert af – aan één pet genoeg.

5 Debatronde 2 – stakeholders

Beukers-van Dooren introduceert de deelnemers aan het tweede panel die geen van allen dubbele petters zijn, maar in hun werkzaamheden in de fiscaliteit wel te maken hebben met dubbele petters.

5.1 Bart Snels²⁰

Snels begint zijn bijdrage met een referentie aan het rapport dat hij samen met een medewerker heeft opgesteld waaruit blijkt dat ongeveer driekwart van de hoogleraren in het ondernemings- en belastingrecht een dubbele pet hebben.²¹ Een andere observatie die in het rapport is vermeld is dat in 17% van de gevallen de nevenfuncties van hoogleraren niet te achterhalen zijn via de website van de respectievelijke universiteiten. Snels memoreert dat het idee om een onderzoek te starten is ontstaan omdat zijn ervaring was dat er weldegelijk een probleem is met onafhankelijkheid van professoren in het ondernemings- en belastingrecht. Dit is een collectief probleem van die vakgebieden en het is niet de bedoeling van de spreker om individuen aan te vallen. Toch merkt Snels dat velen zich in hun persoonlijke integriteit aangevallen voelen door de discussie over dubbele petten. De vergelijking met de bankiers van vóór de financiële crisis dringt zich bij hem op. Net als de dubbele petters nu, deden de bankiers van toen hun werk naar eer en geweten. Desalniettemin is er een systeemcrisis ontstaan in de bankensector. Met de hoeveelheid dubbele petters in de fiscaliteit denkt de spreker dat de belastingwetenschap ook in een systeemcrisis verkeert.

---

²⁰ B.A.W. Snels, Tweede Kamerlid voor GroenLinks.

²¹ Bart Snels & Maarten Kavelaars, *Wetenschappers in de dienst van de Zuidas*, rapport van 11 februari 2021.

Die crisis is volgens Snels merkbaar in de politiek. Hij haalt zijn optreden bij een NOB-congres aan. Dit was ten tijde van zijn wetsvoorstel om de liquidatieverliesregeling af te schaffen. Achter de schermen in het Beatrixtheater werd Snels door sprekers die zich kritisch uitlieten over het wetsvoorstel toevertrouwd dat er weldegelijk goede argumenten waren voor de afschaffing van de liquidatieverliesregeling, maar die sprekers voelden zich niet vrij om dat standpunt te openbaren. Deze vorm van zelfcensuur heeft de spreker nog sterker ervaren als gevolg van zijn initiatiefwetsvoorstel voor een exithet in de dividendbelasting. De spreker vertelt dat hij zich als individueel Kamerlid met een enkele medewerker heel alleen voelde staan tegenover de fiscale denkkraft van het Ministerie van Financiën en de NOB. Belastingheffing raakt de kern van onze democratie. Het is voor Kamerleden daarom belangrijk om te weten of adviezen van de NOB, het ministerie of de Raad van State afkomstig zijn uit enerzijds de praktijk of anderzijds de wetenschap. Als dit onderscheid niet duidelijk is, wordt het politieke debat over belastingheffing heel lastig, aldus Snels. In het kader van bijvoorbeeld het maatschappelijke debat over belastingontwijking is het volgens de spreker cruciaal om te weten of argumenten afkomstig zijn uit de onafhankelijke wetenschap of hun oorsprong vinden in commerciële belangen.

5.2 Frank Herreveld²²

Herreveld introduceert zich als redacteur van het *WFR* en merkt op dat er in de auteursinstructie van dat weekblad niks is opgemerkt over dubbele petten. Wel toetst de redactie of bijdragen van voldoende wetenschappelijk niveau zijn. Dit gebeurt volgens de spreker doordat artikelen die binnenkomen bij het *WFR* onder alle redacteurs worden verspreid en vervolgens worden voorgelegd aan een kleine redactie die kijkt of artikelen publicabel zijn. Bij twijfel wordt door de kleine redactie overlegd met de rest van de redactie over de vraag of het artikel aangepast moet worden. Bij deze toets speelt niet alleen het wetenschappelijke gehalte een rol maar ook de vraag of de auteurs onafhankelijk zijn, aldus Herreveld. Een artikel mag naar mening van de redactie niet te sterk geschreven zijn vanuit belangenbehartiging en toch – zo geeft de spreker toe – zijn er *WFR*-artikelen te vinden waarin een partijdig standpunt wordt ingenomen. Hij geeft aan dat partijdige standpunten geen probleem zijn voor het *WFR*, zolang een aantal regels wordt nageleefd. De eerste regel is dat auteurs niet moeten schrijven over procedures waar zij zelf bij betrokken zijn of waren. Artikelen die vanuit een commercieel belang worden geschreven, bijvoorbeeld om een standpunt pleitbaarder te maken, zijn toegestaan zolang tegenargumenten voldoende aan bod komen, aldus Herreveld. In dit kader geldt ook de regel dat auteurs, zonder uitzondering, al hun hoofd- en nevenbetrekking vermelden. Anonieme bijdragen zijn volgens de spreker dus uitgesloten bij het *WFR*. Dat andere tijdschriften dit wel toestaan vindt hij niet van deze tijd.

Dat er niet wordt gepubliceerd over zaken die onder de rechter zijn, lijkt volgens Herreveld voor zich te spreken. Toch kan de redacteur zich voorstellen dat een wetenschappelijk verantwoord artikel dat haarfijn uiteenzet waarom een hofuitspraak onjuist is, toch gepubliceerd wordt terwijl de zaak aanhangig is bij de Hoge Raad. Het is volgens hem niet gewenst dat dergelijke publicaties worden tegengehouden door de redactie. Meer tegenspraak is wel gewenst, want daar schort het in de belastingwetenschap in het algemeen en in het *WFR* in het bijzonder aan. Het is volgens de spreker heel moeilijk voor het weekblad om tegenspraak te organiseren. Daarom roept hij de Belastingdienst op om zijn medewerkers niet in de weg te zitten wanneer zij op persoonlijke titel willen publiceren. Dit maakt het voor de redactie – merkt Herreveld ten slotte op – gemakkelijker om tegenspraak te organiseren en om auteurs aan bod te laten komen die buiten de gevestigde en voorspelbare orde vallen.

5.3 Joris-Jan Leenman²³

Leenman heeft de oproep van de vorige spreker aan de Belastingdienst gehoord en geeft aan dat hij in zijn bijdrage een drietal ervaringen wil delen. In de eerste plaats pleit hij voor een kwalitatief en

---

²² F.R. Harreveld, werkzaam bij Herreveld Van Sprundel & Partners B.V. en redacteur van het *WFR*.

²³ J.J. Leenman, werkzaam bij de Belastingdienst.

breed georiënteerd docentenkorps op de universiteiten. Dubbele petters komen de kwaliteit van de het fiscale onderwijs ten goede, maar omdat er veel meer belastingadviseurs zijn dan belastinginspecteurs denkt de spreker dat het voor de universiteiten een uitdaging is om een evenwichtig verdeeld docententeam te selecteren waarin alle geledingen van de fiscaliteit vertegenwoordigd zijn.

Ten tweede spreekt Leenman over de commissies. Er zijn advies- en onderzoekscommissies. Voor adviescommissies is het volgens hem belangrijk dat er brede blik vertegenwoordigd is en daarom is het vrijwel ondenkbaar dat in dergelijke commissies geen praktijkervaringen worden meegenomen. Dit ligt anders voor onderzoekscommissies. Als er bijvoorbeeld een onderzoek moet worden verricht naar de vraag of rulings in lijn met wet- en regelgeving zijn afgegeven door de Belastingdienst, dan is het volgens de spreker onwenselijk dat in die onderzoekscommissie hoogleraren plaatsnemen die ook werkzaam zijn als belastingadviseur of inspecteur.

De spreker merkt ten derde op dat de hoofdbetrekking van een auteur altijd van invloed zal zijn op de inhoud van diens publicatie. Bewust of onbewust zal een schrijver – zo denkt Leenman – zijn broodheer niet in de wielen willen rijden. Dit leidt tot zelfcensuur door ambtenaren ten aanzien van politiek gevoelige thema's en door adviseurs ten aanzien van onderwerpen die hun klanten raken. Verder neemt de spreker veel twee-vliegen-in-één-klap-artikelen waar in de fiscale literatuur. Commerciële adviezen of notities worden eenvoudig omgeschreven tot wetenschappelijke bijdrage en gepubliceerd. Vanwege de verhouding tussen adviseurs en inspecteurs, zullen er veel meer van dit soort artikelen verschijnen uit de pen van auteurs uit de belastingadvieswereld dan van auteurs die werkzaam zijn bij de Belastingdienst, aldus de spreker.

Afsluitende deelt Leenman zijn mening dat niemand geheel onafhankelijk is. Dubbele petten hoeven geen probleem te zijn als duidelijk is welke petten dat zijn. Wel denkt de spreker dat het voor hoogleraren met een dubbele pet de kunst is om tijd vrij te maken voor hun wetenschappelijke werkzaamheden.

5.4 *Niels Boef*²⁴

De voorzitter van de NOB stelt vast dat de NOB steeds meer onderdeel wordt van de discussie over dubbele petten. Een van de doelstellingen van de NOB is om de kwaliteit van de Nederlandse fiscale wetgeving te bevorderen. Ten behoeve van dit doel heeft de NOB de Commissie Wetsvoorstellen die bestaat uit vooraanstaande leden uit de fiscaliteit en die commentaren levert op alle wet- en regelgeving die voorgesteld wordt. Volgens de spreker staan in die commentaren, op basis van de twee meest recente memo's, geen politiek gekleurde opvattingen. Daarnaast verzorgt de NOB belastingpoorten, aldus Boef. Tijdens die bijeenkomsten worden fiscale thema's in de volle openbaarheid behandeld. De spreker wijst vervolgens op de nieuw opgerichte Commissie Knelpunten van de NOB die oplossingen aandraagt voor in de praktijk spelende problemen als gevolg van bestaande wet- en regelgeving.

De Commissie Wetsvoorstellen toetst aan vijf uitgangspunten: rechtszekerheid, uitvoerbaarheid, effectiviteit, terugwerkende kracht en de impact op het vestigingsklimaat. De commentaren van de commissie leveren volgens de spreker veel vragen op die worden voorgelegd aan de wetgever. In die commentaren komen ook suggesties voor om bepaalde lacunes in wetsvoorstellen weg te nemen. Het beeld dat de NOB onvolkomenheden in wetgeving niet zou melden omdat geadviseerd zou kunnen worden op die mazen in de wet, is volgens Boef dus onjuist. De commissie draagt zelfs alternatieven aan en volgens de spreker is de commissie hiertoe in staat omdat haar leden ook werkzaam zijn in de belastingadviespraktijk. Integriteitsproblemen en cliëntelisme zijn vrijwel niet aan de orde binnen de NOB volgens haar voorzitter. Er is een open dialoog binnen de orde. Als

---

²⁴ N.C. Boef, voorzitter van de NOB en werkzaam bij Meijburg & Co.

recent voorbeeld hiervan noemt Boef het commentaar op het wetsvoorstel ‘Aanpassing fiscaal kwalificatiebeleid rechtsvormen’. Als gevolg van onder andere de opmerkingen van de NOB wordt dat voorstel heroverwogen, aldus de spreker.

Boef vindt de oproep voor meer diversiteit in het bestand van belastingrecht hoogleraren terecht en roept de 30.000 ambtenaren van de Belastingdienst op om voor meer tegenspraak te zorgen in de fiscale literatuur. Hij onderschrijft de eerder gemaakte opmerkingen over budgettering van het fiscale onderwijs. Als je goed bent in je vak is het op dit moment doorgaans een flinke aderlating als je de adviespraktijk verlaat om fulltime hoogleraar te worden, aldus Boef.

5.5 Vragen

Essers roept de NOB op om de adviezen van de Commissie Wetsvoorstellen minder technisch te maken zodat deze ook voor niet-fiscalisten te begrijpen zijn en roept Snels en zijn collega's op om die adviezen serieus te nemen. Dat Kamerleden tijdens de behandeling van wetsvoorstel simpelweg verwijzen naar de vragen van de Commissie Wetsvoorstellen doet afbreuk aan het belang van die adviezen, aldus Essers. Snels geeft aan dat zijn probleem met de commentaren van de Commissie Wetsvoorstellen is dat het platgeslagen adviezen betreft waarin de veelzijdigheid van de argumentatie onder het vloerkleed is geschoven. De discussie over belastingontwijking wordt aangekaart door maatschappelijke organisaties waar volgens hem niet de benodigde kennis aanwezig is. De discussie wordt gedomineerd door enerzijds de NOB, VNO-NCW en het Ministerie van Financiën en anderzijds hemzelf. Door die wanverhouding in het debat heeft Snels – zo geeft hij aan – een zekere achterdocht ontwikkeld. Boef reageert op Essers met de opmerking dat er gekeken wordt naar het begrijpelijker maken van de adviezen van de Commissie Wetsvoorstellen en dat er altijd een mogelijkheid is voor politici om informatie in te winnen bij de NOB. Daarnaast merkt hij richting Snels op dat het commentaar op het wetsvoorstel afschaffing liquidatieverliesregeling altijd is ingegeven vanuit de fiscale dogmatiek omtrent de deelnemingsvrijstelling en niet vanuit klantbelangen.

Een lid van de wetgevingsadviescommissies van de Nederlandse Orde van Advocaten merkt vanuit de zaal op dat het beter zou zijn als er in plaats van het opstellen van ellenlange notities meer gesprekken zouden plaatsvinden tussen de adviescommissies en de politici. In aanvulling daarop stelt Berkhout voor dat Snels op bedrijfsbezoek komt bij onder andere de Belastingdienst, belastingadvieskantoren en universiteiten. Snels merkt op dat hij al veel werkbezoeken heeft en denkt dat het probleem niet zit in de informatieverschaffing vanuit de praktijk, maar eerder in het fiscale wetgevingsproces. De Tweede Kamer moet wat hem betreft eerder betrokken worden bij fiscale wetsontwerpen.

Lammers²⁵ vraagt aan het panel of de discussie over dubbele petters niet verholpen zou kunnen worden door meer geld voor de belastingrechtvakgroepen bij de universiteiten. Snels reageert en merkt op dat de aanstellingen van hoogleraren in de eerste plaats aan de universiteiten zelf is, maar hij constateert wel dat geld een rol speelt bij de huidige verdeling tussen vol- en deeltijds hoogleraren.

Elsinga²⁶ stelt vast dat de positie van Snels in het maatschappelijke debat over belastingontwijking duidelijk is. Hij vraagt of daardoor de onafhankelijkheid van professoren die aan Snels bijstand verlenen ook ter discussie kan worden gesteld. Snels antwoordt ontkennend en merkt op dat hoogleraren een maatschappelijke functie hebben en in het kader van die functie ook adviezen moeten kunnen geven aan de politiek. Snels vervolgt dat hij zich zorgen maakt over de toon van het debat over dubbele petten. Hij merkt dat er tussen de fiscale hoogleraren een harde cultuur is ontstaan waarin sommige collega's anderen uitsluiten. Het debat is hard en dat is volgens hem onder

---

²⁵ M.H.W.N. Lammers, advocaat bij HuygenLammers Advocaten B.V.

²⁶ A. Elsinga, werkzaam bij PwC.

andere het gevolg van het systeemfalen in de fiscale wetenschap. Dit falen vindt naar de mening van Snels onder andere zijn oorzaak in de grote hoeveelheid dubbele petters onder de belastinghoogleraren en dat moet worden aangepakt door de universiteiten.

Van Weeghel herhaalt in reactie op Snels dat hij heeft gepleit voor afschaffing van de liquidatieverliesregeling in de commissie Van Rooij die het rapport *Verbreiding en verlichting* heeft opgesteld. Deze afschaffing stond in een van de financieringsvarianten voor tariefsverlaging in de vennootschapsbelasting, maar deze variant kon niet op brede steun van de commissie rekenen. Met deze anekdote wil hij aangeven dat er vanuit de belastingwetenschap niet slechts adviezen worden geopperd die met applaus van belastingplichtigen worden ontvangen. Ten tweede merkt Van Weeghel op dat aan de Universiteit van Amsterdam de maatschappelijke discussie over belastingontwijking een prominente rol inneemt in het curriculum. Hijzelf wijst zijn studenten op de huidige ontwikkelingen in het internationale belastingrecht en spoort ze aan om de carrièremogelijkheden bij de Belastingdienst en het Ministerie te verkennen. Het beeld dat universiteiten alleen maar juristen klaarstomen voor de belastingadviespraktijk is onjuist, aldus Van Weeghel.

Van de Streek²⁷ merkt op dat hij Snels heeft geadviseerd over het wetsvoorstel exithedding dividendbelasting en vraagt aan Elsinga wat de aanleiding was voor zijn vraag over potentiële integriteitkwesies bij hoogleraren die politici adviseren. Elsinga reageert en geeft aan dat hij zijn vraag een logisch gevolg vindt van de huidige discussie over dubbele petters. Als de integriteit van hoogleraren die belastingplichtigen adviseren niet onafhankelijk zijn dan kan evenzo gekeken worden naar hoogleraren die adviezen verstrekken aan politici die kenbaar een anti-belastingontwikkingsagenda hebben. Elsinga vindt beide adviserende rollen overigens geen probleem voor de integriteit van de belastingwetenschappers. Van de Streek benadrukt dat niet hij, maar Snels het wetsvoorstel indient. Snels is verantwoordelijk voor zijn eigen politieke keuzes stelt van de Streek en hij heeft Snels slechts voorzien van evenwichtig advies.

Van de Streek vervolgt met de vraag aan Van Weeghel of hij zijn mening over de liquidatieverliesregeling ooit heeft gedeeld buiten de commissie Van Rooij. Heeft Van Weeghel ooit een wetenschappelijke publicatie gewijd aan de liquidatieverliesregeling of heeft hij zelfcensuur toegepast? Van Weeghel vindt dat publicatie niet aan de orde was. De afwegingen ten aanzien van de liquidatieverliesregeling vonden plaats in de besloten- en vertrouwelijkheid van de commissie. Overigens wijst Van Weeghel op zijn betoog in de fiscale literatuur voor invoering van de objectvrijstelling in plaats van de belastingvrijstelling en daarbij genoemde grondslaggevolgen.

Scholte²⁸ merkt in haar onderzoek dat disciplines die verwant zijn aan de belastingwetenschap veel meer aandacht besteden aan methodologie. In wetenschappelijke publicaties in die disciplines wordt uitgebreid stilgestaan bij de gehanteerde bronnen en methodes. Zij vraagt zich af of meer aandacht voor methodologie de discussies over onafhankelijkheid zou kunnen wegnemen. Vleggeert ziet een ontwikkeling op de universiteiten om interdisciplinaire vakken te ontwerpen. Maar het zal naar verwachting van Vleggeert wel tijd kosten voordat het zover is.

Uit de zaal komt de vraag of het een idee is om een opleidingsinstituut op te richten voor de Belastingdienst. Berkhout reageert dat hij jaren geleden geopperd heeft om een “virtuele universiteit” op te richten met de hoogleraren en wetenschappers die werkzaam zijn bij de Belastingdienst, maar daar is helaas niets van gekomen.

---

²⁷ J.L. van de Streek, hoogleraar belastingrecht aan de Universiteit Leiden.

²⁸ H.M.P. Scholte, werkzaam bij de Belastingdienst en verbonden aan de VU Amsterdam.

Kavelaars²⁹ vraagt Herreveld of het toezicht van de redactie op de onafhankelijkheid van auteurs voldoende is. Zou de redactie de auteurs niet moeten laten verklaren dat ze geen belangen hebben die verbonden zijn aan het fiscale onderwerp dat wordt behandeld in hun bijdrage? Herreveld vraagt zich af op welke wijze dat vormgegeven zou moeten worden. Voor Herreveld is het niet noodzakelijk dat een auteur voor het *WFR* verklaart dat hij geen belang heeft bij een publicatie, zolang kenbaar is voor de lezers welke belangen er spelen. Hol onderschrijft dat een belang van een auteur geen probleem hoeft te zijn, zolang dat belang zichtbaar is. Belangen kunnen volgens hem ook nieuwe wetenschappelijke gezichtspunten meebrengen.

Kavelaars vervolgt door op te merken dat hij vindt dat het uitstekend is dat binnen de fiscaliteit in het algemeen en binnen de Vereniging in het bijzonder aandacht wordt besteed aan de wetenschappelijke onafhankelijkheid. Tegelijkertijd vraagt hij zich af waarom de dubbele-petten-kwestie binnen de fiscaliteit tot veel discussie leidt, waar dat bij andere wetenschappelijke disciplines – naar zijn ervaring – veel minder het geval is. In de medische sector en bij de bedrijfswetenschappen zijn ook heel veel dubbele petters werkzaam, maar daar speelt de discussie bij zijn weten nauwelijks. Kavelaars vermoedt dat het onafhankelijkheidsvergrootglas meer op de fiscaliteit is gericht omdat het in de belastingwetenschap gaat om de financiering van de staat en om grote belangen. Hol merkt op dat ook in andere disciplines discussies over wetenschappelijke onafhankelijkheid worden gevoerd, maar dat die discussies wellicht minder media-aandacht krijgen. In de juridische wetenschap is de focus aan het verschuiven van praktijkgericht onderzoek naar onderzoek met een meer fundamenteel karakter. De fiscaliteit loopt daar - naar observatie van Hol - wellicht achter, maar in het licht van die ontwikkeling moet de belastingwetenschap zichzelf de vraag stellen waar zij voor staat. Hol waarschuwt in dat kader dat de juridische wetenschap niet te ver moet komen te staan van de maatschappij, zoals dat naar zijn mening bijvoorbeeld is gebeurd bij de rechtenstudies aan de vooraanstaande Amerikaanse universiteiten.

Boef constateert dat er een majeure aardverschuiving heeft plaatsgevonden in de fiscaliteit de afgelopen jaren. Die verschuiving heeft de verhoudingen tussen de adviespraktijk, de wetenschap, de Belastingdienst en de politiek op scherp gezet. Het is volgens Boef aan alle partijen om zich constructief op te stellen zodat de fiscaliteit als geheel weer nader tot elkaar komt.

Vleggeert reageert op Kavelaars en merkt op dat de onafhankelijkheidsdiscussie ook speelt bij andere onderzoeksgroepen van de rechtenfaculteit van de Universiteit Leiden. In dat kader wijst hij op een congres op 24 september over de dubbele-petten-problematiek in verschillende disciplines waaronder de accountancy, het ondernemingsrecht en de fiscaliteit.

Debatleider Beukers-van Dooren sluit het debat af, waarna voorzitter Essers haar bedankt en resumerend opmerkt dat er geen probleem hoeft te zijn met dubbele petters als belastingwetenschappers en andere stakeholders elkaar met respect en waardigheid blijven attenderen op de noodzaak van onafhankelijkheid binnen de wetenschap. Hij hoopt dat deze bijeenkomst van de Vereniging daar aan heeft bijgedragen en nodigt de fysiek aanwezige leden uit voor de afsluitende borrel.

---

²⁹ P. Kavelaars, bestuurslid Vereniging voor Belastingwetenschap en hoogleraar fiscale economie aan de Erasmus Universiteit.